

De ondergrond onderbouwd

Op zoek naar argumenten en redeneerlijnen om de ondergrond als planningsfactor te agenderen

De ondergrond moet als ruimtelijke component vroegtijdig betrokken worden bij ruimtelijke vraagstukken. Maar hoe brengen we dat bij collega's en andere samenwerkingspartner voor het voetlicht? Dan moet je goede argumenten in handen hebben en deze met overtuiging kunnen brengen. Frits Bloemberg van het Debatbureau nam ons mee in de kunst van het debatteren met tal van beelden, voorbeelden en tips en trucs. En we gingen twee keer met elkaar in debat. Het inzicht: een goede voorbereiding is het halve werk.

Argumentatie op urgentie en belangrijkheid

Agenderen belangrijke zaken zich niet vanzelf? Nee, helaas zitten veel professionals gevangen in de wervelwind van werkzaamheden van alledag. In die wervelwind strijden allerlei zaken om voorrang en hebben ze allemaal één gemeenschappelijk kenmerk: ze zijn urgent. Of ze belangrijk zijn, is een tweede vraag. 'Wat belangrijk is, is zelden urgent; wat urgent is, is zelden belangrijk.' (Dwight Eisenhower) Bij het onderbouwen van het belang van de ondergrond is het daarom altijd goed om de 'mate van belangrijkheid' te benoemen en 'de mate van urgentie'. Weet dat niets beter agendeert dan zaken waarvan met overtuiging duidelijk kan worden gemaakt dat ze belangrijk én urgent zijn.

Overtuigend voor het voetlicht brengen

Het hebben van goede argumenten op urgentie en belangrijkheid is veelal niet voldoende. Je moet ze met overtuiging voor het voetlicht brengen! Snelheid en gevatheid in het debat, in een vergadering, in een werksessie, in een presentatie zijn terdege van belang. Of je dat nu leuk vindt of niet. Bij een debat (een steekspel van argumenten tussen mensen met verschillende opvattingen) gaat het erom om je standpunten zo duidelijk en krachtig mogelijk naar voren brengen. De inhoud is dan minder van belang. Alhoewel: nat gaan op de inhoud is zo ongeveer het meest funeste wat kan gebeuren in een debat.

Bereid je altijd goed voor

Kan je debatteren leren? Het antwoord is: een goede voorbereiding is het halve werk. Dus: bereid je altijd voor als het om argumentatie van nut en noodzaak gaat (van de ondergrond bij gebiedsontwikkeling). Of het nu een openbaar debat is, een besloten vergadering, een presentatie bij RO-collega's of een werksessie met stakeholders. In die voorbereiding zijn drie zaken van belang:

- Zoek vooraf je argumenten om je verhaal te onderbouwen.
- Zoek vooraf de tegenargumenten die de andere partij zou kunnen opvoeren (en je weerwoord daarop).
- Bepaal vooraf je strategie.

De volgende drie handvaten bieden houvast in de voorbereiding (aangereikt door Frits Bloemberg):

1 Kies je soort argumenten op aanvaardbaarheid

Een argument is 'hetgeen men aanvoert ter ondersteuning van een bewering, een daad; bewijs(grond)'. Bij het (vooraf) bepalen van argumenten, kan onderscheid worden gemaakt in verschillende soorten argumenten. Hierbij gaat het steeds om de 'aanvaardbaarheid' van de argumenten door de tegenpartij en/of toehoorders:

- Voorbeelden (o.a. eigen ervaringen)
- Feiten
- Deskundigen / autoriteitsargument
- Morele argumenten (eigen goed/fout inzicht)
- Vergelijkingen (analogie)

2 Richt je op de vragen die de discussie domineren

Er zijn zeven vragen die vrijwel elke discussie domineren:

- Wat is het probleem? (Is er wel een probleem?)
- Is dit probleem ernstig? (Ervaart iedereen dit als een groot probleem?)
- Is dit probleem structureel? (Is dit volgend jaar nog steeds een probleem?)
- Wat is de oplossing? (Is dit wel de beste oplossing?)
- Is deze oplossing uitvoerbaar? (Mag en kan het wel? Is er geld en draagvlak voor?)
- Is deze oplossing doeltreffend? (Lost deze oplossing dit probleem wel op?)
- Zijn de voordelen groter dan de nadelen? (Komt er geen nieuw probleem?)

3 Laat je inspireren

In de Carrouselbijeenkomst zijn tal van voorbeelden benoemd, filmpjes vertoond en is er debat gevoerd. Hiervoor geldt: je had er bij moeten zijn. Maar ter inspiratie volgen hieronder enkele fragmenten en verwijzingen.

Drie filmpjes

- Kijk ['NL van boven, de bodem'](#) en: hoe maak jij de ondergrond zichtbaar?
- Hoe Bill Clinton in [één debatmoment](#) het presidentschap won van George H.W. Bush
- [Zo leeft de mol onder de grond](#)

Twee stellingen

We zijn twee keer in debat gegaan op de bijeenkomst (waaronder een 360-gradendebat). Hierbij de twee stellingen.

Stelling 1

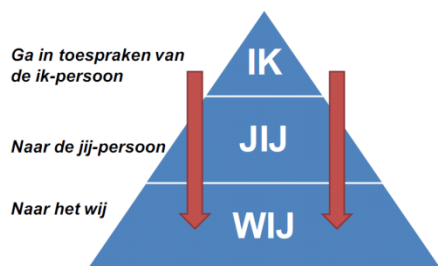
De wettelijk verplichte watertoets zorgt ervoor dat bij ruimtelijke plannen en besluiten voldoende rekening wordt gehouden met water en watervoorzieningen. De watertoets is een proces dat de initiatiefnemer en de waterbeheerder met elkaar in gesprek brengt in een zo vroeg mogelijk stadium. De opsteller van een ruimtelijk plan wordt onder meer verplicht de resultaten van het doorlopen watertoetsproces vast te leggen in een waterparagraaf. De watertoets is van grote waarde gebleken. Ruimtelijke plannen zijn waterbestendig geworden en het belangrijkste: de waterdeskundige en de planoloog weten elkaar beter te vinden en te begrijpen. Dit doet de vraag opkomen waarom we geen wettelijk verplichte bodemtoets kennen. Dit kan een verklaring zijn waarom bodem gerelateerde zaken sneller het onderspit delven bij planvorming of de uitvoering hiervan. Zou een bodemtoets niet in alle gevallen toegevoegde waarde bieden? De stelling luidt: **Een bodemtoets moet verplicht worden gesteld.**

Stelling 2

Bijna al het leven start en eindigt in de grond. Een theelepel (een theelepel!) gewone grond bevat meer dan vijftien miljoen bacteriën, enkele meters aan schimmeldraden en meer dan honderd aaltjes en potwormen. Ook kom je zeker nog springstaarten en mijten tegen en met wat geluk een regenworm en insectenlarven. In massa uitgedrukt: een hectare bouwland bevat ruim vijf ton aan bodemleven. Maar wie weet, wie beseft dat? Wie staat er stil bij dit complexe ecologisch en hydrologisch systeem? We graven en wroeten als mollen zonder te beseffen in welk systeem we ingrijpen. Daarom is het hoog tijd voor bewustwording van de ondergrond als fundament van ons bestaan. We hebben een nationaal symbool nodig. De stelling luidt daarom: **De mol moet worden uitgeroepen tot ons nationale ondergrondier**

Denkmodel voor in een debat

Ga in toespraken van de ik-persoon naar de jij- en vervolgens wij-persoon.

Generieke argumenten

De provincie Zuid-Holland heeft in hun 'Ondergrondwijzer' een aantal generieke argumenten gegeven om de ondergrond vroegtijdig te betrekken bij ruimtelijke planvorming (conceptversie juni 2016).

Argumenten ondergrond

Het is aan de ondergrondcoördinator om de onderstaande argumenten op maat projectgericht te formuleren. Waarom de ondergrond vroeg betrekken bij ruimtelijke vraagstukken? Zes argumenten op een rij die bijdragen aan:

- voorkomen van onnodige plan- en beheerkosten en vertraging in planvorming en uitvoering;
- nieuwe verdienvermogens, gebiedskwaliteiten en een duurzaam ruimtegebruik.

1. De ondergrond draagt bij aan de realisatie van maatschappelijke opgaven.

We moeten de maatschappelijke opgaven scherp in beeld brengen en verkennen hoe de ondergrond kan bijdragen aan de realisatie van opgaven zoals een duurzame energiehuishouding, een klimaatbestendige inrichting van gebieden en de vergroening van de stad.

2. Het is druk in de ondergrond.

De ondergrond is geen black box waar we lukraak kunnen graven. Als we nieuwe functies goed inpassen, bespaart dat veel kosten in de uitvoering en veel ongemak en beheerkosten in de gebruiksfase.

3. De ondergrond draagt bij aan de realisatie van gebiedskwaliteit en identiteit.

De ondergrond draagt hieraan substantieel bij. Zij vormt hét geschiedenisboek van die plek (cultuurhistorie). Dus geen zand erover maar betekenis geven aan de (openbare) ruimte en zo bijdragen aan plekken met een duidelijk gezicht.

4. De ondergrond wordt gebruikt voor tal van maatschappelijke doeleinden.

We moeten systematisch het gebruik van de ondergrond in kaart brengen omdat de ondergrond vanuit vele verschillende invalshoeken al intensief gebruikt wordt. Denk aan bouwactiviteiten, zandwinning, winning van bodemenergie, gebruik van (zoet) grondwater en de teelt van gewassen. De samenhang hiertussen nemen we echter vaak niet in ogenschouw. Door het toenemende gebruik is dat echter wel nodig.

5. Sommige kwaliteiten van de ondergrond zijn wettelijk beschermd of geregeld.

Een aantal ondergrondkwaliteiten is wettelijk beschermd of geregeld zoals archeologische en cultuurhistorische waarden, chemische bodemkwaliteit en drinkwater.

6. Afstemming met andere partijen die initiatieven ontwikkelen over gebruik en bescherming van de ondergrond.

Diverse overheden formuleren beleid voor de ondergrond. Is het eigen beleid voldoende om belangen te borgen in de discussie over de beleidsvorming op andere bestuurlijke niveaus? Hoe ga je bijvoorbeeld om met een initiatiefnemer die op zoek wil naar schaliegas of een ondergrondse opslag voor stoffen?

De carrouselbijeenkomst 'De ondergrond onderbouwd' vond plaats op 9 juni 2016 in De Haag (ProDemos). De bijeenkomst is georganiseerd door het COB. Verslag en facilitatie van de bijeenkomst is verzorgd door Henk Werksma (COB). Het verslag is gebaseerd op de inhoudelijke gesprekken en constatering zoals gedaan op de bijeenkomst (geen letterlijke weergave).

De inleiding en begeleiding van de bijeenkomst werd verzorgd door Frits Bloemberg (Debatbureau).

Aanwezig waren de volgende carrouselleden: Jeroen Brouwer (gemeente Katwijk), Werncke Husslage (provincie Zuid-Holland), Jan Frank Mars (Rijkswaterstaat Bodem+), Joost Martens (gemeente Rotterdam), John Nieuwmans (gemeente Den Haag), Rogier Pronk (provincie Zuid-Holland), John de Ruiter (gemeente Rotterdam), Nanda Sweres (gemeente Haarlem), Harke Tuinhof (gemeente 's-Hertogenbosch) en Henk Werksma (COB).